

MAGYAR MŰSA.

Költ Bétsben 28. April. 1787.

A' Bajtay Orátziójáról.

Ujpesten az új esztendő elején ki-nyomtatott a' *Trattner*' betűivel *Bajtay Antal* Urnak a' kegyes Oskolák regulás Szerzetesének Orátziója, melyet mondott a' Magyar Országgi Nemes Rendek előtt 1749. eszt. Májusban. Ehez járúl az Erdélyi Méltóságokhoz intézett beszédje, és a' Könyvszerzőnek életéről's irásairól való Magyarázattya. Ennek az Orátziónak ki-adásáról méltó megjegyezni, hogy Deák Stilufsának ékezségeért, melly a' Ciceró oráló székére méltó: a' Matériának fényeségeért, melyet néki szolgáltatott a' Magyarok szívében megmaradandó Budai Királyi Palotának első fundamentom köve: az Orátornak ki-választatásáért, a' ki annyi és olly nagy Deák ékesen szóllók között a' reá bízott szóllói tisztelet ditséretesen végbe-vitte; végre a' szerzőnek tudós és magas gondolataiért, mellyekben az emberi boldogságra hasznos régiségnek egész emlékezetét tsudára méltó és elő-meneteles Igazgatásra, Gazdaságra és Bóltsefségre tartozó dolgokban adta-elő, ritka lévén ez az Orátzió, jóllehet nem tsak a' Hazában, hanem külföldön is gyakran fásasztotta a' nyomtató sajtókat, azoknak kedvéért, kiknek a' Hazai dolgok gyönyörűség, a' nevezett nyomtató műhelyben már hatodszor nyomtatott-ki nagyobb 8-ad formában,

R f

olly

olly szép betűkkel és vigyázattal, hogy első tekintettel-is már vonsz a' maga olvasására, és mutogatya a' Tudományoknak herves érdemét. Világot láttott elsőben Budán, igen fényes leg-nagyobb formában 1749. *Ozzyegy Nottenstein Veronika* által. Melly ki-adásból azután ki-nyomtatták a' külföldiek-is *Bétsben, Warsauban,* és *Borofzlóban (Breszlau)*. Továbbá, midőn az Exemplárok száma annyira el-széledne a' tudos Világon, hogy a' tellyefebb Magyar Könyv-tárakban-is szűkös volna, azoknak kívánságára, ennek ujjonnan való ki-nyomtatását magára vállalta a' Nagy-Károlyi nyomtató műhelynek Faktora. Ki a' vállalt munkát ugyan végbe vitte, de mindazonáltal nem elégitette úgy ki a' reménységet, hogy annál szebb ki-adás ne óhajthatna. Mert ám-bár a' múlt esztendőnek vége-felé ez a' nevezetes Orá-tzió ki-nyomtatott légyen-is az említett N. Károlyi nyomtató műhelyben, mindazonáltal minthogy a' nyomtatás szépségére femmi tekintet nem vólt, és azért az olvasók jó izit tsömörré-is változtatta; tehát illő és tanátsos vala a' Deák Nyelvnek illyen meg-szorúlt állapotjában-is újra nyomtatni; annál-is inkább, hogy azt a' tulajdon magok nyelvét pallé-rozó álhatatos és szorgalmatos Németek-is igen be-tsüllik. Mert ma-is a' Lipiai Tudós Akadémiában, az ékefen Izóllást Tanulóknak leg-elsőben ez olvas-tatik, magyaráztatik, és világositatik a' Ciceró Orá-tzióji után. Mit lehet ennél nagyobbbat mondani a' Magyar Névnek és Nemzetnek dicsőségére? Ennyire be-tsüllik a' külföldiek Nemzetünknek igaz Tudós-sait. Vádolhattya e' tehát azokat valaki vagy gondolatlan ítélet-réttel, vagy tévelygésel, vagy ostobasággal, vagy hízelkedéssel, vagy — — — Sőt akárki láthattya innen, hogy az Idegenek na-gyobb-

gyobbra betsűllik Tudófsinkat, mint a' Hazafiak. Mert uralkodik némelly embereknek egész gyűlekezetekben az az (nem mondom Fariséusi gonofzságnak) irígység, hogy azokat, kik magokat másoktól megkülömböztetik, magoktól el-távoztassák, mint valamely gonofz-révöket pirongassák, és a' hól csak tehetik, igyekezzenek batuslete ellen és ártalmára járni. Igy fojtják-meg a' kedvet és jó igyekezetet. Hól vagyon a' felebaráti és a' köz-jónak elő-mozdítására való szeretet? Hól a' Hazát ékesítő igyekezet? mond-meg akárki azoknak fergéből való. De hogy vizfsza térjek a' dologra. Valakiknek kedvek vagyon az említett Orátziónak olvasására, és meg-vásárlására, meg-találhattyak illendő árron a' N. Szombati, Györi, Egri, Kassai, Eperjesi, Miskóltzi, Debretzeni, N. Váradi, N. Károlyli, Ungvári Könyvkötöknél és Árofoknál, és a' műhelyben, mellyben nyomtattatott. Ebből, mint Orofzlánt a' körméből, meg-ismérheted a' Szerzőt, kinek dítséretire csak az is elég, hogy ez az az Orátzió, melly neki útát mutatott az Erdélyi fényes Püspöki hivatalra, a' Pofonyi Káptalaubéli Prépostságnak 'síroa jövedelmeire, e' nyitott kaput Bajtynak ama hathatatlan emlékezetű Apostoli Királynéhez *Therésia*-hoz-is, ki öter a' maga Kedvesének, és olly nagy Örökösének a' *II. dik Józsefnek* Tanítóul rendelte a' Magyar Királyok Igazgató és Itélő Históriájokban. (*In politico-critica Regum Hungariae Historia.*) Meg-is felelt hivatalának, midön Fejedelmének hasznos gyakoroltatására, szabad járása lévén a' Leveles-bázakba, a' Diplómák hítelek szerént igen szépen ki-dolgozta Magyar Orfságnak fajtó alá méltó Titkos Históriáját. (*Arcanam Hungariae Historiam.*) Melly szörgalmarofságáért, a' fenn említett két Egyházi jövedelmeken

meken

meken kívül, érdemlett Sz. Bárói és Belső-Tanátsi Titulufokat-is. Több írásban lévő munkái elő-fzám-láltatnak az ő életének le-írásában, melly ragasztott a' már említett Pésti hatodik Ki-adáshoz. A' mellyből könnyű meg-esmérni, hogy életében mennyire betsülték őtet az Olaszok, Helvéták, Frantziák, Belgák, Németek, és halálában melly nagy tisztelettel és óhajtsálsal emlegetik Hazafiai.

Kafsán nyomtattatott a' *Landerer* betűivel Husvét előtt, ilyen homlokú Könyvetske: *Ki nyertes az Hang-mértéklésben? Az Erdélyiek nyelvek járása szerént tr-ta, és Magyar Vers-Szerzőkkel közölte Szabó Dávid, Kafsai Királyi Fő-Oskoláknak edgyik Professora'sa t.* Irattatott a' Magyar szóknak nagyobbára perben-forgó mértékeiről. (*de Quantitatibus controversis.*) Elég tágas szó-tanító (*Prosodia*) ~~mindent okokon~~ épít, és vállogatott példákkal mutogat. — — — Ez az érdemes Hazafi sulyos terhű munkát vett ugyan magára, de hasznost és igen jó gondolattal, mellynek végbe-vitelére elégséges mindazonáltal az ő szorgalmatofsága, t. í. hozzá fogott, indítván a' Haza szeretete, és az igaz Magyarok kérése által, edgy Magyar Beszéd Tárnak (*Phraseologia*) ki-dolgozásához, mellyben mind a' kötött, mind a' szabad beszédnek módja meg-légyen. A' munka köttetni fog a' nevezetesebb idő, avagy név-szókhöz (*Verba aut Nomina*) hól az edgyberakáfokat (*constructiones*) helyesen és könnyen versfekbe lehet foglalni, minthogy már darab versfekbe ki vagynak tsinálva. Beírne lésznek a' szóllásnak, írásnak, és ének-lésnek vállogatott módjai, mellýekhez adatik a' hasonlót jelentő szóknak (*Synonimorum*) nagy bővség, de meg-lésznek ezektől a' Vers daraboktól azok

azok a' szók különböztetve, mellyek a' kötetlen és szabad beszédre fognak tartozni.

Debretzenben. Ama nagy hírű és tudományú Debretzeni Réf. Nagy Oskola' Professora Titt. *Sinai Ur Magyar Ország Réformátziójának Historiáját* ki-dolgozván, azt a' maga képével edgyütt, mellyet a' N. Váradi híres Piktör Ritter nevezetű festett, az Anglusoknak engedte ezer és edgynehány száz Hollandiai aranyakból álló ajándék jutalomért. Melly tudós munkának kell ennek lenni, a' jutalmaztatás mutattya. Meg-lehet itt közönségesen jegyezni, hogy a' Magyar Tudókat mennyire betsüllik az idegenek, hogy még meg-is jutalmazzák. Hát még ha közöttök élének, írának, és tanítának, mennyivel több tisztelettel és jutalommal nem viseltetnének hozzájuk? Bizonyosság a' mi időnk, melly nagy ajándékokat és jutalmakat nyertenek Hazánkiai a' külföldiekől, annyira hogy már nem-is tartatik nálunk ritkaságnak, ha valaki külföldi jutalommal meg-tiszteltetik, minthogy ez minden esztendőben már közönséges dolog. Mi meg-szégyenlhettyük magunkat, ha nem betsülljük Hazánk tudósaít. Ha az említett Prof. Ur e' munkáját a' Hazában hirdettette volna-ki, talám annak ki-nyomtatására elegendő költséget és fizetőket sem kapott volna. Olyan meszsze lévő idegen Nemzet pedig azon kívül nagy jutalmat-is adott. Sajnálva tudjuk és látjuk, hogy Hazánkban már a' könyvárosok sem akarnak a' költeményes Románokon, Német Komédiákon, Afzszonyok Kalendarionán, a' Papokat, sőt a' Felséges Tsáfszart-is sértegető könyveken (*Pasquillus*) kívül, más tudós és szent munkákat árulni, Mert meg-vallják, hogy
ama-

amazokban több hasznok vagyon. De valyon azokból lehet e' tanulni a' tudományt, erköltsöt, a' ke-reztyén Hazafi kötelelséget? *O tempora! o mores!*

Nagy Váradon. Az itt lévő fő Nemzeti Oskolában *Schneider János* Úr helyébe, ki a' minapiban a' Baji Notáriusfágra emeltetett, tétetett Tanítóvá *Helvétziai Valláson lévő Nemes Oltományi Szabó László* Úr Bihar Vármegyéből.

Budán. A' múlt napokban meg-jelentenek a' Közönségnek szeme előtt, igen ékesen és jól találva képei, Gróf *Nitzky Kristof* Úr ő Excellentiájának, és Gróf *Haller Jofef* Conk. Úr ő Excellentiájának, ki már a' Várad Traktusban K. Komisszárius, és Titt. *Szerdahellyi Aloysius György* Úré, ki a' Budai K. Fő-Gymnásium Direktora, és a' K. Litter. Kommissziónak Referens Assessora. Ezeknek, és több Fő-Méltóságoknak képeit ki-adja edgymásután a' *Budai Tudos Magyar Társaság*, melly a' múlt nyáron állott-fel a' K. Helytartó-Tanáts ótalma alatt, melly az egész Magyar Házában, és ahoz tartozó részekben egybe hívta a' Tudófokat a' Tudományra tartozó dolgoknak szorgalmatosabb írására, 's naponként nevedik az irigység foga és tolla ellenis. Ezt az igyekezetet annyira kedvelte és jóvá hagyta ő Felsége, hogy a' Társaság Tagjaihoz való Kegyelmenek jéléül, és a' Tudományoknak öregbedését a' Magyarok között akaró kegyelmes jó indulattyaából kíván olyan rendeléseket tenni, hogy minden Magyar Országai Akadémiának, Gymnásiumnak és Oskolának honaponként járhasson ezen Társaságnak *Magyar Merkúrius* titulus alatt lévő tudos munkája ingyen a' Királyi Kegyelemből. Remény-ség

ség vagyon, hogy az igyekezőknek számok szaporodván, a' munkának érdeme nevededvén, a' Királyi Kegyelem-is nevededik, és el-érheti idővel az a' Tárfaság-is, mit a' Prágai Tudósok' Tárfasága a' jó igyekezet által, mellyet a' minap a' Felsőleges Tsászárság Közönséges Királyi Tudós Tárfasággá emelt: *In publicam Regiam Scientiarum Academiam.*

A' Gellert' Tántzos Medvéje.

Fordította Látzai József.

Edgy Medve, melly foká tántza után ette
Kenyerét, de fokszor koplalt-is mellette,
Edgyszor el szabadúl, 's azonnal tsendefen
Kullog az erdőben haza egyenesen.
A' Medvék fogadják atyafi tsókokkal,
'S bé-töltik az erdőt vig mormolásokkal,
S a' hól tsak edgy Medve, mással szembe szállott;
Petz meg-jött! az első szavok ebből állott.
Azután Petz mindent el-historizála,
Vándorlásaiban valamit tsudála,
A' mit tsinált, tudott látni, vagy hallani;
És mikor a' tántzról kezdett vólt szólni
Mintha ott-is orrán hordaná a' lántzot,
Kér talpára billen, 's kezd edgy Lengyel-tántzot.
Az Atyafiságnak el-áll szeme, szája,
Kiki látván, melly szép tántzos Petz komája,
Tagjai mozgását bámúlva tsudálták,
'S ök-is forgárait majmólni próbálták;
De nem tsak az hogy, úgy mint ő, nem járhattak;
Hanem, egyenesen fel sem-is állhattak,
'S némellyiket a' Tántz orra-is buktatta,
De a' tántzos magát még jobban mutatta,
Edgy-

Edgyfzer bofszandokva edgy Medve így mormol:

Ez a' dolog minket gyalázattal kormol,
 Hát már mind holond más? *tsak* ez a' fertelmes
 Rosdás orrú *Kökler* lefsz köztünk értelmes?
 'S fel-zúdúl az egész Medve-Kompánia,
 O'zolja! *úgy-mond*, míg nints bajod, *Kurva Fia!*
 Te, bolond létedre, másnál böltsebb lennél!
Petz-is el-nyargala, nem várt több szót ennél.

* * *

Ne légy böltsebb mint más; ne félj, nem üldöznek;
 Mert így mások tölled kitsint különböznek.
 Ha pedig többet tudsz másnál valamivel,
 Annál inkább vigyázz: *ne kérkedj semmivel;*
 Edgy darabig, igaz hogy; ditsérni fognak,
 De majd abrakja lefsz a' martzongó fognak,
 'S a' mit benned elébb mint virtust tsudálnak,
 Aból kárhozatra méltó bünt tsinálnak.

Szól a' Músa.

Kérettetik bizodalmasón az egész tudós Publikum, hogy a' kiknek újonnan ki-adott könyvek, hafznos ki-adandó íráfok, vagy a' Publikum olvasását meg-érdemlő Verfek vagynak; az elsőről igaz tudósítást tenni, a' másodikat és harmadikat pedig a' Bétsi *Magyar Músanak* mennél hamarább felküldeni ne terheltessenek; hogy így az új Könyvekről való tudósítás, és a' folyó beszéddel írt tudománybéli dolgok mind edgymásután mehefsenekki minden hónapban, és hogy ne kényteleníttesünk azokat a' Verfek közzé elegyíteni.

—————